

تۆرك يوردى

TÜRK YURDU

Türk Ocakları Merkezi Heyeti tarafından neşrolünür.

CİLT: 16-2 SAYI: 168-7 Ondördüncü Sene (Nisan 1341-Nisan 1925)

Üç Medeniyet (5): Aile / Ağaoğlu Ahmed

Hars ve Mefkûre Edebiyatı / Yakub Kadri

Reşidüddin ve Eseri (5) / Barthold (tr. Ragıb Hulusi)

Dârülfünûnlarda Talebe Hayatı ve Talebe Rubu / Akçuraoğlu Yusuf

Çinliler ve Moğolların Houei-Hou Uygurlarıyla

Orhun Kitabelerindeki Oğuzların Ayniyeti / Sadri Maksudî

Kara Günlerde: İzmir'in Hasreti (Şiir) / İsmail Safa

Türkiye'de İbtidai Maarif (1) / Refet

İdil-Ural Boyundaki Türk Lehçeleri Hakkında Bir Tablil / Zakir Kadiri

Zerdüşt Böyle Söylüyordu (1): Zerdüşt'ün Prologu / Friedrich Nietzsche (tr. Hilmi Ziya)

Konovalof (2) / Maksim Gorki (tr. Ruşen Eşref)

*Şuûn: Türk Ocakları Şuûnu / ****

*Mecmualar ve Gazeteler / ****

Ankara: Taş Han

melidir. Bu ruh kanaatimce ilme, vüsûka muhabbet, fikir ve gayelere sadakat olmalıdır. Bu bir esas-ı ilmî olduğu gibi bir esas-ı ahlâkîdir de... Bundan başka millete, milliyete, halka muhabbet; maraza, acze, fakre ve sefalet merhamet telkin edebilmelidir. İlim, maddî ve manevî bu hastalıkların çaresini bulabilmek itibarıyla bir kıymettir. İlim hayat içindir. Fakat hayat-ı ferdiyeden ziyade hayat-ı umûmiye, hayat-ı içtimaiye içindir. İçtimâî gayesiz, idealsiz ilim kısırdir. Türk dârülfünûnu hodperest profesyonelleri, ilmin esnafını, tüccarını, bakkalını yetiştirmelidir. Fazıl, gayr-endîş âlimler yetiştirebilmelidir. Türkiye Cumhuriyetinin Türk dârülfünûnu, elbette böyle olacak, talebesi de kendi ilim yurtlarına lâyük bulunacaktır.

Akçuraoğlu Yusuf

ÇİNLİLER VE MOĞOLLARIN HOUËI-HOU UYGURLARIYLA ORHUN TÜRK KİTABELERİNDEKİ OĞUZLARIN AYNİYETİ

*(Paris Asya Cemiyeti mecmuasında neşrolunan
makaleden tercüme)*

Türk cinsinden olan akvâm-ı kadîme tarihinin tetkiki, Türk akvâmına komşuları tarafından verilen isimlerin adem-i vuzûh ve teaddî cihetiyle bidayet-i emirde büyük müşkilât irâe eder.

Türk akvâmı ise umûmen pek az âsâr-ı tarihiye bırakmışlardır. Tarihî eserlerin hiçbirisi -bilhassa mazilerinin en uzak devirlerine ait olanları- Türklerin kendileri tarafından yazılmış değildir. Kable'l-milâd devirler için hatta bade'l-Milâd Sekizinci asra kadar Türk akvâmı tarafından bizzat bırakılmış hiç muharrer âbideye mâlik değiliz. Hristiyan tarihinin sekizinci asrına tekaddüm eden zamanlar için Türk ecdadına dair bildiğimiz şeyleri Türklerle daima münasebât-ı ticariye ve harbiyede bulunan Asya-yı Cenubî akvâmına borçluyuz. Bu akvâm Çinliler ile Acemlerden ve sonraları Araplardan ibarettir. Bize, eski Türklerle dair en ziyade malûmat veren hususuyla Çinlilerdir.

De Guines, Abel Ramstedt, Stanislas Julien, Chavannes, Le Père Yacinthe, Klapproth, Parker ve yeni zaman-

larda Marquart, Pelliot ve De Groot gibi mühim müsteşriklerin şâyân-ı dikkat âsârı sayesinde Çiniyât mütehası olmadığımız hâlde Çin salnâmelerinin Türklerin ecdadına dair bize tebliğ ettikleri şeyleri biliyoruz. Çin salnâmeleri asırlarca, evvelâ Hunlardan ve bilâhare Tuki-yeulardan bahsettikten sonra Altıncı asırdan itibaren Gerolen ile Büyük Duvar'ın (Sedd-i Çin) şark ve garbında bulunan Altay arasında ve cenuptan şimâle doğru Baykal gölünde Tuki-yeuların ikamet ettikleri aynı mıntikalarda ikamet eden bir kavimden bahsetmeye başlarlar.

Souei sülâlesi zamanında (581-618) bu kavme Wei-ho deniyor. Tang sülâlesi zamanında aynı kavim Houei-hou ve bilâhare 788'den sonra Houei-hou tesmiye olunmuştur. Onüçüncü asırda Mongol sülâlesinin hükümrân olduğu sırada aynı kavim Wei-wour yahut Ouïngour tesmiye olunmuştur. Moğollar bu kavmi Uygur tesmiye ediyorlardı. Uzak Asya hakkındaki malûmatlarını Moğolların şifahî an'anelerinden ve Acemistan'ın Moğol sülâlesi arşivlerinden almış olan Cüveynî ve Reşidüddin gibi Acem müverrihleri bu ismi garp âlemine Uygur şeklinde yaydılar.

Çin'de Tang sülâlesinin hükümrân olduğu esnada Houei-hoular, bugünkü Moğolistan'ın şimâl kısmında büyük çölün şimâlinde sakin idiler. Houei-hoular, Tuki-yeular zamanında bunların haraçgüzârı idiler. Lâkin Yedinci asrın bidayetinde Houei-hoular, diğer kabileler ile bi'l-ittifak Tuki-yeulara karşı isyan ettiler ve istiklallerini ilân ettiler. Bu devirlerde Houei-hoular hanının makarri Selenga üzerinde ve sonraları Tola üzerinde idi. 630'da Houei-hoular, Çin hâkimiyetini tanıdılar. Bunların reisleri, Çin imparatoru nâmına kabileleri idare eden Çin valileri gibi telâkkî olunurlardı. Hakikat-i hâlde bu Uygur tutenları âdetâ müstakil idi.

Houei-hoular, hususiyle Tuki-yeuların ikinci sülâlesi olan Kutluk sülâlesi zamanlarında (681-744) Tuki-yeular ile hâl-i harpte idiler. Türk âbidelerinin Kapagan Han dedikleri Moçeu'nun vefatından sonra Bilge Han ile haleflerinin hükûmetleri zamanında Houei-houların Tuki-yeu tesmiye olunan Türkler ile mücadelesi Sekizinci asrın vasatına kadar devam eyledi. 745 tarihinde Houei-houların reisi Kholi-peilo diğer Türk kabileleri ile bi'l-ittifak Tuki-yeulara hücum ettiler ve onları kâmilten hezimete düşürdüler. O vakit, Kholi-peilo, Karakurum'da yerleşti

ve Kutu-lu-pikya-kin Han⁽¹⁾ (Kutluk Bilge Kül Han) ismini aldı. Bu tarihten itibaren Çin'in şimalindeki Tuki-yeu tasallutunun yerine Houei-hoular tasallutu kaim olmuştur. Kutluk Bilge Han, Çin imparatoru tarafından en mutantan ve muteber şekilde büyük han olmak üzere tanınmıştır. Kutluk Bilge Han'ın hükûmeti garp tarafından Altay ve Irtich'e ve Tonguz memleketine kadar şarka doğru uzanıyordu.

Houei-hou sülâlesi Moğolistan'da 844 tarihine kadar hükûmet sürdü ve bu tarihte Kırgızlar tarafından devrildi. Kırgızlar Uygurları Orhun mıntıkasından kovdular, Houei-hoular dağıldı. Bunların bazıları Çin'e, bazıları Çin Türkistanı'na, diğerleri dahi garba doğru hicret ettiler. O vakitten itibaren Uygur hükûmeti şimâlde ve şarkta görünmez oldu.

Lâkin bu hezimetten sonra Houei-hou kabileleri tarih sahnesinden kaybolmadılar. Uzun müddetten beri Kan-çe-o civarlarında yaşayan bir Houei-hou kabileleri reisi, kendi kendini han tesmiye ettirdi ve geldi Kan-çe-u ile Şa-çe-u'nun garbında yerleşti ve bir vakit sonra çölün garbındaki bütün şehirleri idaresi altına aldı.⁽²⁾ Kabilesi ile beraber Çin Türkistanı'na yerleşen Houei-houların reisinin taşıdığı unvan Holu-tengli idi. Cenuba hicret eden Şimâl Uygurları kabilelerinin enkazı tarafından tesis olunan bu ikinci Uygur devleti, Onüçüncü asra yani Cengiz Han devrine kadar devam eyledi.

Avrupa'da Uygurlara dair yazılan telifat, diğer Türk akvâmına dair vuku bulan telifattan pek ziyadedir. Şarktan bâhis mevkuat risalelere derc olunan bir çok makalelerden başka, kâmilan Uygurlara tahsis olunan hususî mühim telifat mevcuttur. Âlimlerin Uygurlara dair fikirleri arasında büyük ihtilâflar mevcuttur. Uygurların ırkî asılları, lisanları, tarihleri, hatta sakin oldukları mahalle kadar mevzu münakaşa olmuştur. Lâkin teessüfe şâyândır ki Uygurlara dair vukû bulan telifat çoğaldıkça Uygur meselesi daha ziyade zulmet kesbeylemiştir.

Radolf'un Uygurlardan bâhis eseriyle Klaproth'un *Über die Sprache und Schrift der Uiguren* ve Schot'un *Zur Uiguren Frage* gibi eserlerine rağmen bugüne kadar Houei-houların esaslarından başka hiçbir şey anlaşılama-

mıştır. Uygurlara dair vuku bulan münakaşât ile telifatın akameti pek sade bir sebepten neşet ediyor. Bu sebep Wei-ho, Houei-hou yahut Uygur tesmiye olunan Türk akvâmından ayrı olan bir Türk kavminin adem-i mevcudiyetidir.

Uygurların Türk ismi ne idi? Houei-hou ve Uygur kelimelerine tekabül eden Türk telâffuzu nedir? Tabir-i diğerle Uygur tesmiye olunan Türkler kendi kendilerine ne isim veriyorlardı? Ve diğer Türk kabileleri tarafından ne isim ile yâd ediliyorlardı?

Bu suallere cevap bulmak için Çin salnâmelerinden başka menbalara müracaat eylememiz lâzımdır. Çin salnâmelerinden başka bu devrin ve muahhar devirlerin Türklerine dair iki malûmat menbağına mâlikiz. Bu malûmat menbaları ise Türk ve garp menbalarıdır.

Eğer hakikaten Türk âbidesi olan yegâne âbideye, Orhun Kitabeleri'ne müracaat edecek olursak Uygur ismini beyhude yere aramış olacağız. Kutluk Türk sülâlesine tâbi olan kavimler arasında Uygurlar zikrolunmuyor. Hâlbuki Çin menbalarına nazaran Uygurlar Tuki-youların civarında yaşıyorlar ve onlara tâbi bulunuyorlardı. Orhun Kitabeleri, iki muhtelif devrin muhtelif Türk kabilelerini tadâd ediyor. Meselâ evvelâ Tuki-yeu İmparatorluğu'nun bânisi olan Bumin Han'ın vefatı zamanındaki kabileleri zikreliyor.

Orhun Kitabeleri, Bumin'in vefatından sonra : "Ön taraftan, güneşin doğduğu taraftan Çinliler, Tibetliler, Aparlar ve Apurenler, Kırgızlar, Üç Kurukan, Otuz Tatar, Kitaylar ve Tatabiler ağlayarak ve âh u figân ederek geldiler." diyor.⁽³⁾

Kitabeler, ikinci defa olarak ikinci Tuki-yeu Türk sülâlesinin müessisi olan Kutluk tarafından taht-ı itaate alınan kavimlerden bahsediyorlar. Bilge Han ile biraderi Kül Tigin'in muharebe ettikleri Türk kavimleri arasında âtîdeki kavimleri buluyoruz: Kırgız, Oğuz, Kıt'ay, Tatabi, Türkeş, Karluk. Bilge Han: "Dokuz Oğuz kavmi benim kendi milletim idi, lâkin gökte ve yerde karışıklık olduğu cihetle bunlar bana düşman oldular." demiştir.

(1) de Guines, page 2, t III.

(2) de Guines, page 27.

(3) Les inscriptions de l'Orkhon, Welh. Thomsen, page 98.

Bilge Han ile biraderi Kül Tigin'in Dokuz Oğuz ile mücadeleleri pek uzun oldu. Kitabeler, Kutluk'un oğullarının kuvvetli Dokuz Oğuz kavmi ile olan müteaddid muharebelerini zikrediyor. Kül Tigin, Oğuzlar ile vuku bulan muharebelerden birinde ölüyor. Kül Tigin'in vefatından sonra defninde hazır bulunmak üzere gelen millet mümessilleri mufassalan tadhad olunuyor. Bunlar meyânında Çinlilerin, Tibetlilerin, Suğdak'ın, Buhara'nın, Türkes kavminin, Oğuzlar ile Kırgızların mümessillerini buluyoruz.⁽¹⁾ Hiçbir yerde Uygurlardan bahsolunmuyor.

Onüçüncü asra kadar olan Arap ve Acem müellifleri ne müracaat edecek olursak kezalik Uygurlara müteallik hiçbir zikre tesadüf etmiyoruz. Bilâkis dokuzuncu asırdan itibaren ve sonraları Arap müellifleri isimlerini "Tagazgaz" istinsah ettikleri bir kuvvetli Türk kavminden bize bahsediyorlar. Uygurların kendi kendilerine verdikleri isim ne idi? Çinlilerin Houei-hou ve Moğolların Uygur isimlerinin Türkçe telâffuzu ne idi? Orhun Kitabeleri, Tuki-yeuların en dehşetli düşmanları olması lâzım gelen Uygurlardan neden bahsetmiyorlar? Hâlbuki bu kitabeler zamanından birkaç on beş sene sonra Tuki-yeuların imparatorluğu Uygurlar tarafından devrilecek idi. Kezalik bize muhtelif Türklerden bahseden Mesâlikü'l-Memâlik sahibi İstahrî ve Yakubî gibi Arap müellifleri Çin Türkistanı'nda zamanın en kuvvetli Türk kavmini teşkil eden Cenup Uygurları'na dair neden birşey söylemiyorlar?

Nihayet Uygurların sakin oldukları memlekette kaleme alınan Kutadgu Bilig, neden bir defa olsun Uygur ismini zikretmiyor? Bütün bu sualler şimdiye kadar cevapsız kalmıştır.

Orhun Kitabeleri ve hususıyla Onüçüncü asra kadar olan Arap müellifleri tarafından ihtiyar olunan sükûtı mutlak şimdiye kadar bir muamma teşkil ediyordu. Bu muammaya, hiçbir müsteşrik meseleyi ilk ve son defa halledecek bir sa'y-i mahsus tahsis eylememiştir.

Uygur meselesi, bir vakit büyük müsteşrikleri alâkadar ettikten sonra hâl-i metrûkiyette bırakıldı. Bu kavme ait muamma kat'iyen halledilememiş olarak kaldı. Türk lisanının ölü lehçelerini tetkik ederken müşahede ettiğim ve bu âna kadar hiçbir müsteşrik ve lisaniyatçı tarafından tayin olunmamış Türk lisanı tarihinin bir hususiyeti sayesinde ben Uygur muammasını halledecek bir vasita buldum zannediyorum. Evvelâ faraziyemi arz etmek

isterim. Bundan sonra bu faraziye lehinde olan delillerimi beyan ve tafsil etmeye çalışacağım.

Hiçbir Türk kavmi kendi kendini Houei-hou yahut Uygur tesmiye etmemiştir. Bu iki kelimenin birincisi Çince, ikincisi Moğolcadır. Bunlar, Uğur kelimesinden geliyor. Uğur, kabilelerin ittihadı demek olan Türkçe eski bir kelimedir. Uğramak kelimesi, vaktiyle tesadüf eylemek ve muayyen bir yerde birleşmek ve tevsîan maña-yı mecazîde birleşmek ve ittihat eylemek (s'allier se confédérer) manasını müfid idi. Çadırların ittifakı, merkez (camp central), kabilelerin erkân-ı harbi manasında olan Uğur yahut Ukru kelimesi Çağataycada mevcut idi. Uğur, Oğuz kelimesinin eski lehçevî şeklidir. Bu iki kelimenin manası birdir. Hâlbuki Tuki-yeu ve Uygur tesmiye olunan Türklerin devrinde bu kelime Türk kavimleri nezdinde Oğuz diye telâffuz olunuyordu. Çinliler ile Moğollar nezdinde eski lehçevî şekil muhafaza edilmişti. Uygur kelimesi, Çinliler ve Moğollar vasıtasıyla garba yayılmıştır.

Çinlilerin Şimâl Uygurlarına taalluk eden hikâyeleri ile Türk kitabeleri ve Arap müellifleri tarafından Oğuzlara dair naklolunan hikâyelerin tevaful eylediğini ispat etmezden evvel, Uğur'un nasıl Oğuz olduğunu göstermek mecburiyetindeyim. Birinci defa olarak benim tayin ettiğim Türk lisanına mahsus bir hususiyet muktezasınca Uğur, Oğuz olur. Bu hususiyetin tayin keyfiyeti, Türk'ün Oğuz kelimesi ile Çinli ve Moğolların Uğur ve Uygur kelimelerinin birbirlerinin aynı olduğunu tayin vasıtası olmuştur. Türk lisanının inkişaf-ı tarihîsinin elsinevî hususiyeti şundan ibarettir: Eski Türk lehçelerine ait kelimelerde hece nihayetindeki "r" sesi, teşekkülü daha yeni olan lehçelerde "z"ye kalbolunur ve "z" ile olan kelime ekseriya tamamen eski kelimenin yerine kaim olmuştur.

Lâkin bazı kere bu şekillerin ikisi de muhtelif lehçelerde mevcuttur. Bu savtı tagayyürün (alternance) en tipik hallerinden bahsedeceğim.

Bugün "oeil" demek olan "göz" kelimesi bütün lehçelerde gözdür. Bununla beraber eski şekli şüphesiz olarak "gör" idi ve görmek kelimesi bu kelimedenden geliyordu.

Rouge demek olan kızıl kelimesi Çuvaş lehçesi müstesna olmak üzere bütün lehçelerde kıızıdır. Lâkin Çuvaş lehçesinde bu kelime "hirmil" tesmiye olunur.

(1) İbid.

Bundan başka fiilerin asıllarına müteaddî şeklini istihsal için ilâve olunan “dir” dâhilesi (suffixe) bir çok fiillerde “ğiz” olur. “Se vêtir” demek olan “giymek” fiil-i lâzımından müteaddî “ğizmek (giydirmek) olur. “Etre debout” demek olan “durmak”tan müteaddî durgazmak (durdurmak) olur. “Sucer” demek olan “emmek”ten müteaddî “emğizmek” (emdirmek) olur. “Voir” demek olan “görmek”ten “görgizmek” (gördürmek) olur.

Merkezî Asya ile mukaddem Asya lehçelerinde “z” ile telâffuz olunan kelimelerin eski şekillerine göre “r” ile telâffuzu misallerini en ziyade Çuvaş lehçesinde buluyoruz. Çuvaşların irkî asılları ne olursa olsun, gerek Türkleşmiş Finliler olsunlar gerek Finleşmiş Türk olsunlar, lisanları gayr-ı kabil-i itiraz sûrette Türk lehçelerinin en eskilerinden birini irâe etmektedir.

Bence, Çuvaşlar Atilla İmparatorluğunun dağılmasından sonra dünyaya kendilerini tanıtmış olan ve “Ot Uğur, Sarı Uğur, Togur Uğur gibi isimleri alan müteaddid Uğur/Oğur kabilelerinden birinin ahfadıdır. Avrupa’da Hun Türkleri tebaalarını tıpkı Hiweng-nular gibi “kabile ittihadı” (uğur) şeklinde teşkil etmişlerdir. Attila memleketi birkaç Uğur’a münkasem idi. Çuvaş lisanı, Hunlar ile beraber Avrupa’ya gelen Türklerin lehçesidir. Çuvaşlar, müteaddid asırlar, bu uzak Asya Türkler ile temas hâline gelmeden yaşadıkları cihetle Hun devrinin elsinevî hususiyetleri ile gramer şekillerini muhafaza etmişlerdir. Bugün Asya Türkleri nezdinde “z” ile telâffuz olunan kelimelerin kısm-ı azamı Çuvaş lisanında “r” ile telâffuz olunur. Misâl: “pur: buz”, “kır: kız”, “sakir: sekiz”, “votur: otuz”. Bu lehçeye olan şahsî vukufuma istinaden bu misalleri tezyid edebilirdim. Lâkin zannedirim ki W. Schott’un lügat misallerinden zikrolunan bu kelimeler Türk lisanının elsinevî hususiyetini irâe için tamamen kâfidir. Bu hususiyet mücebince eski lehçelerinin kelimele-
rindeki hecelerin nihayetinde bulunan “r” daha yeni lehçelerde “z” telâffuz olunmaktadır. Binaenaleyh zannedirim ki Çin salnâmelerinin Houei-hou/Uygurlardan bahsetmeye başladığı devirde bu isimle yâd olunan Türkler kendi kendilerine Oğuz ismini veriyorlardı. Bu Türkler, Hiweng-nu devrinin İki Dokuz (Uğur) kabileleri ittihadının enkazından oldukları cihetle kendi kendilerine da-
ima Dokuz Oğuz nâmını veriyorlardı.

Eğer bu faraziyeyi kabul edecek olursak, şimdye kadar cevapsız kalmış olan bir çok Türkiyat meselelerine kanaat-bahş izahat verilmiş olacaktır:

1-Meselâ Orhun Kitabeleri niçin Uygurları zikretmiyor? Hayır, bahsediyor. Fakat Âbideler Uygur’dan Türkçe bahsediyor ve Türkçede bu kavim, uzun müddetten beri Oğuz tesmiye olunmaktadır. Kitabeler, lâfzan Türklere tâbi olan Dokuz Oğuzlardan bahsediyorlar. Lâkin bunlar hakikatte daimî sûrette isyan ediyorlardı. Bunlar her ne kadar Türk cinsinden iseler de Kutluk sülâlesinin en dehşetli ve en kuvvetli düşmanları idiler. Bilge Han’ın biraderi Kül Tigin, şüphesiz olarak Dokuz Oğuz ile vuku bulan muharebelerden birinde katledilmiştir. Vâkıa Dokuz Oğuz en kuvvetli müttehide olmak icap eder. Çünkü kitabeler devrinden takriben on beş sene sonra, 744 tarihinde Moğolistan’da kudret-i siyasiye, sülâleleri 845 tarihine kadar hüküm sürmüş olan Oğuz/Uygurlara intikal eylemiştir.

Arap müelliflerinin sükûtu da Uygurlar ile Oğuzların aynı kimseler olması hakikatiyle izah olunur.

2-Wambery, Turhesvolk ismindeki eserinde Dokuz Oğuz’u bulmak için Arap müelliflerinin tagazgarlarını tagazgar okumak istemiştir. Lâkin tagazgar okumak ve “z”yi “r”ye tebdil eylemek için hak verecek meydana bir delil yoktur. Tagazgar yazılması Houtsma tarafından Yakubi’de (sayfa 204) ispat edilmiştir.

Zaten Araplar, tagazgar yazmış olsalardı bile Orhun Kitabeleri’nin hüküm ve nüfûzuna istinad ederek bunu tagazgar olarak tashih eylemek icap edecekti. Araplar, malûmatlarını gayr-i müslim Türklerden İslâm nüfûz altına dahil olan Garbi Türkistan Türkleri’nden almışlardı. Türkistan Türkleri, bu devirde Uygur’u bilmiyorlardı. Zaten uzun müddetten beri Uğur ismi unutulmuş ve Oğuz, Türk kabilelerinin müradifi olmuştu.

3-Bütün Türk ırkının pederi olan Oğuz Han destan ve efsanesi bugünkü sûrette Türklerin İslâm âlemi ile temaslarından sonra sekizinci asırda Türkistan’da vücut bulmuştur. Oğuz kelimesi niçin bu devirde Türk kelimesinin müradifi olmuştur? Çünkü şarkî ve garbî iki Türkistan Türkleri asıllarına taalluk eden an’aneyi muhafaza etmişlerdi. Garbî Moğolistan ile İrtich vadisinin yukarı tarafları Türk ırkının mehdi olduğunu biliyorlardı. O hâlde sekizinci ve dokuzuncu asırlarda bu mıntıkada hüküm

süren müttehede Dokuz Oğuz ismini taşıyordu. Binaenaleyh Türklerin beşiği, Türklerin eski memleketi Dokuz Oğuz memleketi idi. Buna binaen Türkler Oğuz neslindedirler. Bu sûretle Oğuz ve Türk lâfızları müradif oluyorlar.

4-Bundan dolayı Şimâl Oğuzları sülâlesinin sükûtundan sonra (844) İslâm memleketlerine doğru fevc fevc giden ve Kırgız steplerine ve Türkmen memleketlerine doğru hicret eden Şimâl Oğuzları ile diğer Türk kabileleri sadece Oğuz ismini alıyorlar. Bu Oğuz lâfzını Ruslar "Öz" yapmışlardır. Uygurlar ile Oğuzların bir olduğu (identification) keyfiyetinin daha ziyade tenvîr eylediği karanlık meseleleri münakaşa etmek istemiyorum. Uygurlar ile Oğuzların bir olduğu keyfiyetine karşı olacağını tahmin eylediğim itirazların cevabını sonraya bırakarak şimdilik bu takriri (communication) hulâsa etmeliyim. Hulâsa bundan ibarettir: Kendi kendine Houei-hou yahut Uğur tesmiye olunan hiçbir Türk kavmi olmamıştır. Çinliler tarafından Houei-hou ve Moğollar tarafından Uygur tesmiye olunan kavim Türk ırkından idi ve ırk nokta-i nazarından Tölâs kabilelerinden idi ve kabilelerin idarî teşkilâtı nokta-i nazarından Dokuz Oğuz nâmıyla yâd olunuyor idi.

Oğuz kelimesi kabilelerin birleşmesi, ailelerin ittihadı demek olan eski "Uğur" kelimesinin yumuşamış şeklidir. "R"nin "z"ye tebdili Türk lisanının inkişafı tarihinde elsinevî bir hususiyettir.

Binaenaleyh Türk kavimlerinin tarihindeki Uygur ıstılâhını silmek ve onun yerine her tarafta Oğuz kelimesini ikame eylemek lâzımdır. Oğuz kelimesi bizzat ailelerin ittihadı, kabilelerin birleşmesi manasını müfid olduğu cihetle onun yerine şimdiki muadili olan Türk ismini ikame eylemek ve filân devrin ve filân yerin Türklerinden bahseylemek evlâdır. Türklere verilen isimlerin çokluğu bu kavmin tarihini faydasız sûrette işkâl ediyor ve inkişafı tarihîsi hakkında vazıh bir fikir husûlüne mâni oluyor.

Tuki-yeu Türkleri ve Uygur Türkleri tabiri manadan ârîdir ve bu tamamıyla Alman Cermenleri, Deutsche Cermenleri, Tudesin Cermenleri, Nemçe Cermenleri demek gibi olur. Uygurlar, Oğuzlardır; Oğuzlar, Türk kabileleridir.

Sadri Maksudî

Kara Günlerde

İZMİR'İN HASRETİ

Ne kadar hazin geldi bahar
Gönüllerde boş yar kalmamış
Dışarıda coşkun bir âlem var
Biz gibi bağı ateş almamış

Ayrılık derdini bir çeken olsa
Bir lahza azâde olamaz mıyım?
Gönlümün zehrini bir eken olsa
Ben de bir gülistan bulamaz mıyım?

Ne mümkün unutmak ey güzel İzmir!
Geliriz kâinat düşman olursa
Dönmeviz yolundan kaygılı şehir
Yıllarca dögüşüp bin kan olursa

Ankara: İsmail Safa

TÜRKİYE'DE İBTİDÂİ MAARİF

Maarif Vekâleti 341 bütçesiydi. Büyük Millet Meclisinde müzakere olunuyordu. Ben de söz almıştım. Beni söz almaya icbar eden, evvelce mevcut olup da bu sene tayedilmiş olan vilâyât mekâtibine muavenet faslı ile leyli ibtidâilere tahsis edilen paranın azlığı idi. Muhterem arkadaşlarım bütçe hakkında uzun beyanatta bulunmuşlardı. Bu sözlerin bir kısmı çok kıymetli olduğu için şüphesiz ben de iştirak ettim. Fakat bir kısmı icra ve tatbik kabiliyeti olmayan bazı temennilerden ibaretti. Temennî edilen şeylerin yapılması mümkün şeylerden olması lâzımdır. Mümkünâtan olmayan temenniler, temennî sahasında kalır, o hududu tecavüz edemez. Hepimiz arzu ederiz ki memleketimizin her tarafında, yurdumuzun her